

РÆСТДЗЫИНАД

№ 57 (24339)

Газет цæуын райдытта 1923 азы 14 мартыйы
Издается с 14 марта 1923 года

Аргъ 10 сомы

2017 азы 5 апрель — хуымгæнæны майы 5 бон, æртыццаг

КАЭСУТ НОМЫРЫ:

2 ГУЛУТЫ АНДРЕЙЫ
РАЙГУЫРДЫЛ СÆХХÆСТ
125 АЗЫ

3 ЧИ ДÆ? КÆЦÆЙ ДÆ?
Дæхи зон

4 СПОРТИВОН ФИДИУАГ
Уæрæсейы чемпионат боксæй —
Ирыстоны

Фембæлд

Ахсджиаг объектты арæзтад æмæ сæрмагонд федералон программæтæ

2004 азы Бесланы фыццагæм сколаы
арæст террористон фыдракæнды рæстæг хыг-
дард чи байæфта, уыцы адæмæн социалон
æххуысы программæ кæронмæ ахæццæ кæнын
хъæуы. Ахæм хуыдыимæ Цæгат Ирыстоны
сæргълаууæг БИТАРТЫ Вячеслав раныхас
кодта йæ кусæг фембæлды рæстæг респу-
блнкæйы Хицауады Сæрдар ТУСКЪАТЫ Тайму-
разимæ, вице-премьер ФАДЗАЙТЫ Ёхсарбег
æмæ арæзтад æмæ архитектурайы министр
ИКЪАТЫ Русланбегимæ.

Республикæйы разамо-
нæг куыд фæнысан кодта,
афтæмæй УФ-йы Хицауа-
ды Сæрдар Дмитрий
Медведев ацы фарстамæ
йæ 'ргом ногæй раздæхта.
Хуыддаг уый мидæг ис,
æмæ, террористон фыд-
ракæнды рæстæг хыг-
дард чи байæфта, уыцы
адæмы иу хайгæн ныронг
цæрæнуæттæ нæма рад-
той. Ацы фембæлды
рæстæг Арæзтад æмæ
архитектурайы республи-
кон министрады разамо-
нæгæн бæхæс кодтой, цæ-
мæй хæстæгдæр рæстæг
бæлвырдгонд æрцæуа
уыцы адæмы нымæц,
стæй уыдонæн цæрæн-
уæттæ радик кæнынæн
цы æхцайы фæрæзтæ
хъæуы, уыдонны бæрц.
Уымæ, бацæттæ кæнын
хъæуы теракты хыг-
дардбайæфтад адæмæн
социалон æххуысы про-
граммæ кæронмæ ахæццæ
уæвынæн.

гонд цæуынц, тендертæ
дæр саразынц нысангонд
æмгъуыдтæм. Йæ ныхас-
мæ гæсгæ, зæгъгæм, зæх-
хæнкъуыстыгæй æдас
объекттæ аразыны про-
граммæйы бындурыл ацы
азы 1 сентябрæм Дзæу-
джыхъæуы арæст æр-
цæудзысты 5 бирæуæла-
дзыгон хæдзары (алкæ-
цийы дæр дзы уыдзæн
фæйнæ 79 фатеры), июны
та хуамæ сцæттæ уа
Спортты галуан (уый та
аразынц Денджизон фис-
тæгфæсæддонты уын-
джы). Уымæй уæлдай, азы
кæронмæ хуамæ сцæт-
тæ уой Дигора æмæ Елхот-
ты спортивон комплекстæ
дæр. Ацы аз ма аразын
райдайдысты сывæллæт-
ты цыппар равдауæндон-
ны æмæ бавналдысты
27-æм дзæуджыхъæукаг
иуæймайгахуырадон ско-
лаы реконструкцимæ.

Цæгат Ирыстоны
Сæргълаууæг æмбырды
архайджыты æргом аз-
дæхта, æппæт куыстыты
хæрзхæддзинадмæ уæл-
дай лæмбынæг цæстдард
кæй хъæуы, уымæ. Йæ
ныхасмæ гæсгæ, афойна-
дыл саразын хъæуы, 2018
азы федералон програм-
мæтæм республикæ бæ-
дæттынæвнд цы объект-
тæ цæттæ кæны, уыдоны
документаци.

РЦИ-Аланийы
Сæргълаууæджы
æмæ РЦИ-Аланийы
Хицауады
пресс-службæ

Æфсад

Уалдзыгон æрситд Гæрзифтонг тыхтæм

УФ-йы Гæрзифтонг тыхтæм уалдзыгон æрситды
рæстæг Цæгат Ирыстон службæмæ арвитдзæн 700
лæпуйы бæрц. Уый тыххæй информацион агентад
"ТАСС"-ы уацхæссæгæн фехъусын кодтой рес-
публнкæйы æфсæддон комиссары.

"А уалдзæг Уæрæсейы Гæрзифтонг тыхты алыхузон
æфсæдтæм службæмæ ацæудзысты 700 цæгатирис-
тойнаг лæпуйы (ахæм пълан республикæйæн нысан
кодта Гæрзифтонг тыхты Генералон штаб)", — радзырд-
та æфсæддон комиссарыды минæвар.
Уымæ, ныр дæр ирыстойнаг лæппутæ æфсæдмæ
æрвиттæ цæуынц ахæм фæткæм гæсгæ — æрситдон
службæмæ ацæуыны акаг кæй у, уый фæдыл æм се
'уæнк равдисынц æртæ хистæры. Уымæ, уыцы æртæ
хистæры сæжимæ райсынц бæрнондзинад, лæппу сыг-
дæгæрдæйæ кæй службæ кæндзæн, уый фæдыл.
Службæмæ æрвитыны ахæм фæтк хорзæрдæм са-
хадты уавæрыл — фæстаг цалдæр азы дæргы
ирыстойнаг лæппутæ куыд службæ кæнынц, уымæ æр-
хастæуыд хæрзчысыл фаутæ.
Информацион агентды бæрæггæнæнтæм гæсгæ,
2016 азы уалдзæджы республикæйæ Гæрзифтонг тых-
тæм службæмæ ацæудзысты 1120 адæймаджы.

Нæ уацхæссæг

Æнæниздзинад хъахъхъæнынад

Сæ куыст у хорз æвæрд, хæрзхæд æмæ æнæзæрдæхсайгæ

САНАТЫ Зинаидæ (бады)
йæ 'мкусджытимæ

Горæттæрон районы поликлиникæйы стоматоло-
гусæндон, æмæ медицилон æгъдауæй лæгтад кæны
Октябрыхъæуы æмæ районы иннæ хъæуты цæр-
джытæн, стæй канд уыдонæн нæ. Стоматологтæм
æххуысæ арæм æрбацæуынц республикæйы иннæ
районы цæрджытæ дæр, ис сæм пациенттæ суанг
Дзæуджыхъæуæй дæр.

Афтæ цæмæн у, зæгъ-
гæ, поликлиникæйы стома-
тологон хайады сæргъ-
лаууæг САНАТЫ Зинаи-
дæйы куы бафарстам,
уæд нын радта бæлвырд
дзуалп: сæ куыст у хорз
æвæрд, сæ лæггæдтæ —
хæрзхæд æмæ æнæзæр-
дæхсайгæ, лæггадгæн-
джытæ сты дæсны специа-
листтæ æмæ сын сæ кусты-
тæ ис, амæй хуыздæр
нæй, зæгъгæ, ахæм уав-
æртæ — æппæт ранымæ
æууæлтæ нæ сты респу-
блнкæйы иннæ районы ты
поликлиникæты стоматологи-
гон хайæдты. Хуыддаг,
æцæгæйдæр, афтæ кæй у,
уымæн нæхæдæг дæр
уыдистæм æвдисæнтæ,
стæй ма нæ ацы поликли-
никæйы лæггæдты хæрз-
хæддзинадыл уæлдай
тындæр баууæндын код-
той, адæм сæм бирæ кæй
уыд æмæ дæндæгты дох-
тырты куыстæй уыддон-
ты стыр разыдзинад кæй бан-
кæрдтам, уый.

Дзæуджыхъæуы тыххæй
куы дзууæм, уæд нæ го-
рæты стоматологтон служ-
бæ æппæтæй дæр ис хи-
цæн адæймагтæ кхуыты.
Барбашоны уынджы цы
стыр бæстæхай арæст æр-
цæд æмæ горæтæг стома-
тологы æнæхъæнæй дæр
кæм æрбынат кодта, суанг
уый дæр у Æнæххæст
бæрнондзинады æхсæнад,
ома, йæ хицæуттæ сты хи-
цæн адæймагтæ, уымæ
гæсгæ сæ лæггæдтæ сты
зынаргъ. Горæттæрон ра-
йоны поликлиникæ та у му-
ниципалон куыстуат, æмæ
стоматологийы лæггæды
æргътæ ам сты зæрдæ-
мæдзæуæг, горæтæг
æргътимæ абаргæйæ —
зынгæ кылдæр, уымæ
гæсгæ рынчынтæй цух не
'йадыфынц. Бæлвырддæр
зæгъгæйæ, æцæ дзы фи-
дын хъæуы æрмæстдæр
дæндæгтæ æвæрынæн,
æппæт иннæ стоматоло-
гон æххуысы дзы у лæвар,
медицион полисмæ гæс-
гæ. Дæндæгтæ æвæрын-
æн, зæгъгæм, Дзæуджы-
хъæуы цы æцæ бахъæуа,
уымæн Октябрыхъæуы по-
ликлиникæйы стоматоло-

гийы хайады бахъæудзæн
йæ 'мбис, афтæмæй та
дохтырты куыст у, фау æр-
хæссæн кæмæ нæй, ахæм
хæрзхæд æмæ бындурон.
Дохтыртæ куыстынц Ки-
тайы конд ифтонгæртæй
нæ, фæлæ, америкаг фир-
мæ "СТС" кæй уадзы,
ахæм нырыкондæр аппа-
ратурайыл æмæ пайда
кæнынц нырыкондæр сто-
матологон гæнæнтæй
æмæ медицинон фæрæз-
тæй. Санагы Зинаидæ
куыд зæгъы, афтæмæй
сæм цæмæй ахæм техни-
кæ æмæ гæнæнтæ уа, сто-
матологийы хайады лæг-
гæдтæ та хуыздæрæй-
хуыздæр кæной, уыцы
хуыддаджы сын æххуыс
кæны районы рынчындон
сæйраг дохтыр Кучиты
Таймураз, æмæ дзы уы-
мæй стыр разы сты ацы
хайады специалисттæ.

Фæлæ сын медицинон
техникæйæ кæд рынчын-
дон æмæ районы разам-
онд æххуыс кæнынц, уæд
ацы ран кусæг стоматолог-

...Санагы Зинаидæ йæ царды сæйраг нысан скодта
поликлиникæйы стоматологийы хайады кад бæрзонд
сисын, архай куысты уавæртæ фæуæрæхдæр кæны-
ныл. <...> уæлдай æргом та здахы æрыгон специа-
листы практикон æгъдауæй ахуыр кæнынмæ æмæ
сæ дæсныдзинад бæрзонддæр кæнынмæ.

тæ, хирургтæ æмæ иннæ
специалисты дæсныдзи-
надмæ, сæ куысты хæрз-
хæддзинадмæ йæ цæст
дæр хайады сæргълаууæг
Санагы Зинаидæ йæхæд-
дæг, уæлдай æргом та
здахы æрыгон специалис-
ты практикон æгъдауæй
ахуыр кæнынмæ æмæ сæ
дæсныдзинад бæрзонд-
дæр кæнынмæ.

Октябрыхъæуы районы
поликлиникæйы стома-
тологон хайады сæргъы Са-
нагы Зинаидæ æрлаууыд,
Ирыстоны зæрдæйы сау
хъæдгæмтгæй чи баззад,
уыцы уæззау 1992 азы.
Уæдæй абонмæ йæмæ
бæрнонæй куыс медици-
нон хон Сасиаты Верæ.
Зинаидæ куыд мысы, аф-
тæмæй дзы уæд нæ фаг
кодта специалисттæ,

хайады куыста æрмæст-
дæр цыппар адæймаджы,
сæ авналæнтæ уыдысты
бынтон цыбыр, нæ сын уыд
фаг хуымæтæг медицинон
гæнæнтæ дæр. Уæдæй
фæстæмæ Санагы Зинаи-
дæ йæ царды сæйраг ны-
сан скодта поликлиникæйы
стоматологийы хайады кад
бæрзонд сисын, уæдæй
абонмæ архай куысты уав-
æртæ фæуæрæхдæр кæны-
ныл, дæсны æмæ фæлт-
æрдджын специалистты,
æрыгон кусджыты æргом
ацы медицинон кусæндон-
мæ здахыныл. Æмæ абон
фидарæй зæгъæн ис, уыцы
хуыддаг йæ кхуы кæй
бахфтыд, уый. Æрыгон дох-
тырæй дæсны æмæ фæлт-
æрдджын специалисттæ
цæмæй рауайы, уыцы хуыд-
дагыл удæуæлгæй архайы
Санагы Зинаидæ. Йæ сæй-
раг куыстæй уæлдай ма
кæны педагогон куыст, у
Цæгат Ирыстоны паддза-
хадон университетты стома-
тологийы факультеты уæ-
лæмхасæн ахуырады педа-
гог дæр. Кæй зæгъын æй
хъæуы, уый фæрцы йын ис
йæ хайадæн дæсныдæр
æмæ зоннындæгтæм
тырнагдæр специалисттæ
æвæрыны фæдат. Суанг,
Маескуыны чи сауыр кодта
æмæ дзы ахуыста, ахæм
фæсивæдæн дæр хайады
разамонæг амын стома-

толог Кокоты Агуындæ.
Хайады сæргълаууæг куыд
зæгъы, афтæмæй, æрыгон
дохтырæй ахæм дæсны
специалисттæ кæй рауад,
уым ис йæхи стыр бавæ-
рæн, æмæ уымæй Зинаи-
дæ йæхæдæг дæр у разы.
Сæрбæрзонд у, дæсны
дохтыр-хирург Томайты
Константин æм кæй кусы,
уымæй дæр. Ацы лæппу-
лæг йæ дæсныадыл æну-
выд кæй у, уый бæрæг уыд
рагæй дæр. Санагы Зинаи-
дæ нын куыд радзырдта,
афтæмæй сæм Кюста цыд
интернатурæйы разиæ
дæр, куыста æмæ иннæ
дохтыртæн æххуыс кодта
бынтон лæвар. Стæй, ин-
тернатурæ каст куы фæци,
уæд дæр районы поликли-
никæйы стоматологийы
хайады йæ зæрдæ нæ
сивта. Æмæ ныр дæсны
дохтыр-хирургтæ кхуытæм
бахуынымæ тырнынц, ацы
хуызы æххуыс кæй бахъæ-
уы, уыцы рынчынтæ. Феде-
ралон программæ "Хъæу-
он дохтыр"-мæ гæсгæ
хайады кусы дзыуæ æры-
гон, фæлæ ныридæгæн
фæлтæрдджын специалис-
ты. Программæмæ гæсгæ
цы æмгъуыд хуамæ ба-
куыстаиккой хъæуы, уый
кæд ахицæн, уæддæр Ок-
тябрыхъæуы поликлини-
кæйы стоматологийы
хайадыл сæ зæрдæ нæ
сивтой æмæ дзы дарддæр
дæр куыстынц дохтыр-тера-
певттæ Годжытаты Мæ-
динæ æмæ Хуытыты На-
нæ. Нанæ кæны наузон
куыст дæр, æмæ ныридæ-
гæн бахъæхъæдта меди-
цион наукаы докторы
диссертаци.

Куыд районы стоматоло-
гийы кыбазы разамонæг,
афтæ Санагы Зинаидæмæ
ис, йæ зæрдæ кæмæ æх-
сайы, ахæм сагъæссæг
хуыддагтæ дæр. Зæгъ-
гæм, районы хъæутæй
кæцыдæртæ ис стоматоло-
гон кабинеттæ, фæлæ
дзы акаг уавæртæ, хъæу-
гæ медицинон техникæ
кæй нæй, уымæ гæсгæ
дзы куыст цæуы кхуылым-
пытимæ. Иннæ ахæм — ра-
йоны нæй нырыкон до-
мæнтæн дзуалдæттæг
дæндæгты лаборатори, уы-
мæ гæсгæ, сæ куыст раз-
мæ цæмæй цæуа, уый тых-
хæй сæ бахъуыд бадзырд
бафыссын, горæты чи ис,
дæндæгтæ аразæг ахæм
лабораторитæм.

(Кæрон 2 фарсыл)

Фæлладуадзæн рæстæгмæ

Дзæуджыхъæуы аттракционтæ цæттæ сты

Цæгат Ирыстоны сæйраг горæты парктæ æмæ
æндæр фæлладуадзæн бынæтты цы аттракционтæ
ис, уыдон ныридæгæн цæттæ сты ног фæлладу-
адзæн сезонмæ. Уый тыххæй фехъусын кодта
Дзæуджыхъæуы бынæттон хиуынаффæйады адми-
нистрацийы пресс-службæ.

Хиирхæфсæн техникæйы æдасдзинад сбæрæг кодтой
горæт Краснодары "Аттракционты æдасдзинады
центр"-ы специалисттæ. Уыцы куыстуаты минæвартæ
цалдæр боны куыстой Дзæуджыхъæуы. Куыстуаты ми-
нæвартæ бæстон æркастысты, Хетæгкаты Кюстайы
номыл Центрон фæлладуадзæн парк æмæ кинотеатр
"Терек"-ы раз цы аттракционтæ ис, уыдоны техникон уа-
вæрмæ.

"Аттракционты куыстмæ иуæй-иу лыстæг фиппаинг-
тæ æрхаста æмæ уыдон специалисттæ афойнадыл аиу-
варс кодтой. Афтæмæй, бæрæгонд бынæтты æппæт
аттракционтæ дæр документтæ бафыстам, сæрыдон
фæлладуадзæн рæстæгмæ цæттæ кæй сты, уый
фæдыл", — радзырдта "Аттракционты æдасдзинады
центр"-ы директоры хæдивæг Андрей Петренко.

Пресс-службæйы минæвары ныхасмæ гæсгæ, крас-
нодидарæг специалисттæ æркастысты, Бесланы цы ат-
тракционтæ ис, уыдоны уавæрмæ дæр.

Нæ уацхæссæг

Æхсæнад

Пенсион фонды лæггæдтæ — бирæкыбазджын центры

УФ-йы Пенсион
фонды цæгатирстой-
наг хайад адæмы зæр-
дыл лаууын кæны:
пенсион æмæ социа-
лон æфсисады фæдыл
лæггæдтæ райсæн ис,
куыд ведомствойы
дæлхайæдты, афтæ
паддзахадон æмæ му-
ниципалон лæггæдты
бирæкыбазджын
центры дæр.

джын центртæм бацы-
дысты 1500 адæймагæй
фылдæр. Уыцы адæмæн
сæ фылдæр хай уым реги-
страцй скодтой ныййарæд-
жы капиталы сертификат
райсыны тыххæй сæ бар-
та. Уымæй уæлдай, уыцы
центры фæрцы спайдæ
кодтой ныййарæджы капи-
талы фæрæзтæй дæр.

Паддзахадон æмæ му-
ниципалон лæггæдты би-
рæкыбазджын центры
ныртæккæ кæнынц пен-
сион æфсисадимæ баст
алыхуызон 17 лæггæды.
Уыдоны нымæцы: ныййа-
рæджы капиталы сертифи-
кат райсын, ныййарæджы
капиталы фæрæзтæ хардз
кæнын фæдыл, социалон
лæггæдтæ райсыны, пад-
дзахадон пенси снысан
кæнын тыххæй курдиат
бадæттын æмæ афтæ
дарддæр.

Дзæуджыхъæуы бирæ-
кыбазджын центртæ
сты ахæм бынæтты:
Кюстайы проспект, 15,
Кутузовы уынг, 104а,
Мичурини уынг, 67
æмæ Цоколайы-фырты
уынг, 5. Районты та æр-
бынæттон сты: Ок-
тябрыхъæу, Тедейы
фырты уынг, 60, Елхот,
Кирови уынг, 172, Мæз-
дæг, Октябры 50 азы
фæз, 44, Цыкола,
Фадзайы-фырты уынг,
22, Алагир, Баситы Ча-
бæханы уынг, 54, Æры-
дон, Кирови уынг, 210,
Дигора, Карл Маркссы
уынг, 160 а æмæ
Беслан, Плийы-фырты
уынг, 19.

Нæ уацхæссæг

Дзырды фарн

Зæхх, нæ уромæг, нæ дарæг,
Зæхх, нæ уæлион дзæнæт!
Ды — нæ чысыл цины зарæг,
Ды — нæ бирæ хъыг, нæ мæт.

БЕССТАУТЫ Тшугерги

Боныхъæд

Республикæйы гидрометцентр куыд хъусын кæны, афтæмæй абон, 5 апрель, нæ уардзæн.
Уæлдæфы температурæ республикæйы — 15 — 20 градусы хъарм, Дзæуджыхъæуы — 17 — 19
градусы хъарм.

Боны дæргъ — 12,58

Хурыкаст — 5,34
Хурныгуылд — 18,32

Валютæйы аргъ

Доллар — 56,30 ↑
Евро — 59,99 ↑

Хъæууон хæдзарард

Сæ тыхтæ баиу кодтой

Нæ республикæйы Рахизфарсы районы бынæттон администрацийы хъæууон хæдзарард у управленийы сæргъæууаг РУБАЙТЫ Ибрагим куыд фæхъусын кодта, афтæмæй районы ивгъуыд азы йæ куыст райдыдта Зæхкусæг (фермерон) хæдзаредты æмæ хъæууонхæдзарардон кооперативты ассоциаци — АККОР.

Районы зæхкусджытæ ныр иумæйагæй лыг кæндзысты сæ куысты ахсджиар фарстатæ æмæ хъæхъæндзысты аграрон къабызы архайыст амалхъомты бартæ. Рахизфарсы районы АККОР-ы иу-гондæн йæ сæргъы æрлæууыд, йæ куысты дæснычи у, ахæм фæлтæрдджын фермер Карсанаты Алик.

—Æхсæнадон организаци æвзæрст æрцыд совет, сæхицæн равзæрстой разамонæг æмæ кусын райдыдтой. Сæ размæ цы фарстатæ æвæрд ис, уыдон амынд сты уставы, æмæ сæ лыг кæнынæн сын районы администраци дæр, кæй зæгъын æй хъæу, æхуыс кæндзæн. Ног æвзæрст ассоциаци формалон куыст хуыамæ ма кæна æмæ, раздæр куыд уыд, афтæ алыхуызон гæххæттæ фыссыныл æмæ

сæ йæ сæргъы лæууæг республикон АККОР-мæ æрвитыныл йæ хъарутæ æмæ йæ рæстæг хуыамæ ма хардз кæна, фæлæ йæ куыст æвдиса хуыддæгæй. Рахизфарсы районы ног разамынд йæ зæрдæ дары, нæ хъæууон хæдзарарды кусджытæн сæ фæллой пайда кæй хæсдзæн канд сæхицæн нæ, фæлæ районы бюджетмæ дæр. Фæндæй нæ, цæмæй, хъæууонхæдзарардон къабызы кусæг амалхъомтæ цы то-вартæ уадзын, уыдон аккаг бынат ахсой хъæууонхæдзарардон равдыстыты канд Цæгат Ирыстоны нæ, фæлæ нæ бæстæйы æндæр регионты дæр. Ахæм нысантæ сæ размæ æвæры æмæ сæ разæнгард кæны нæ районы сæргъ-лæууæг Беркаты Константи. Федералон центры рдыгæй дæр, республи-

кæйы разамынд рдыгæй дæр абон фермертæн арæст цæуы алыхуызон æхуыс, зæгъæм, кредит-тæ сын дæттынц льготæйы бындурты, æфстау æхцæ-тæй сын пайдæгæнæн ис чысыл æмæ рæстæмбис куыстæттæ райрæзын кæнынæн, хæдзарон фер-матæ дарынæн æмæ æндæртæ. Хъæууонхæд-зарардон кооперативтæ та сæ æфтиæгтæ хуыамæ ма мбæхсой, фæлæ хъалон-тæ, куыд æмбалы, афтæ фидой, стæй æхуыс кæ-ной социалон фарстатæ лыг кæнын дæр, — зæгъы Рубайты Ибрагим.

Абон Рахизфарсы районы ис 95 зæхкусæг-фер-мерон хæдзарарды æмæ хъæууонхæдзарардон ко-оперативы. Се йæ дæр ныртæккæ сæхи цæттæ кæнынц уалдзыгон быдырон куыстæм. Ацы аз куыд нысан кæнынц, афтæмæй нæмгъыджын культураг æмæ картофæй уæлдай ма кæндзысты халсарты куыст дæр. У-мæй æххæст кæндзысты скъолатæ æмæ сывæл-латтæ рæвдауæндагтæ фæлхасадон домæнтæ.

ГÆБÆРАТЫ Мурат

Æхсæнад

Пенситæ æмхуызон баисты

УФ-йы Федерацийы Советы Адæмы хъуыддагты фæдыл комитеты сæрдары хæддаг ТОТООНЫ Алыксандр Уæрæсейы Парламенты уæллаг палатæйы пленарон æмбырдты сенаторты базонæ кодта Уæрæ-сейы Федерацийы æмæ Хуссар Ирыстоны хицаудæ-ты 'хсæн Хуссар Ирыстоны Республикæйы террито-рийыл цæраг уæрæсейæг граждантæн фæдæхстадон пенситæ фидыны фæдыл бадзырд ратификацийы тыххæй" Федералон законимæ.

Документыл кæх æвæрд æрцыд 2016 азы 25 ноябры. Уым куыд загъд ис, афтæмæй, Цæгат Кавказы федера-лон зылды пенсийы рæстæмбис бæрцмæ йæ пенси кæ-мæн нæ хæццæ кæны, уыцы адæймагæн йæ пенсиæ уæлдай ма æрвилмæй фыст цæудзæн уæлæмхасæн æхца. Уыцы куыст цæудзæн къæлхæнгай дзыуæ азы дæргы: 2016 азы 1 январæй фæстæмæ фыст æрцæу-дзæн пенсион ифтонгады иумæйаг бæрцæн йæ 18 про-центы, стæй 2017 азы 1 апрелæй фæстæмæ — уыцы бæрцæн йæ 18,8 проценты. Ацы хъуыддаг нæ хауы, нæ бæстæйы территориыйыл иуладзыгон регистраци кæмæн ис, уыдонмæ. "Уæлæмхасæн æхцæтыл сæ зæрдæ дары-н йæ бон кæмæн у, уыдон сты 597 адæймаджы", — загъ-та сенатор.

Бæрæггæнæнтæм гæсгæ, ацы азы 1 январмæ пенси-ты рæстæмбис бæрц Цæгат Кавказы федералон зылды ныртæккæ у 10 мины æмæ 410 сомы. Хуссар Ирыстоны цæраг уæрæсейæг гражданты пенсиы рæстæмбис бæрц у 7 мины æмæ 370 сомы. Афтæмæй, уæлæмхас-сæн фидоны рæстæмбис бæрц 2016 азы рауагдзæн 854 сомы, 2017 азы — 1 809 сомы, 2018 азы — 2 007 со-мы æмæ 2019 азы — 2 318 сомы.

Тотоонты Алыксандр куыд бамбарын кодта, афтæмæй ацы хæрдзтæ æвæрд æрцыдысты федералон бюджеты: ацы азæн — 16 милуаны æмæ 677 мин сомы (ам сты 2016 азы хæрдзтæ дæр — 6 милуаны æмæ 125 мин со-мы), 2018 азæн — 11 милуаны æмæ 706 мин сомы æмæ 2019 азæн — 11 милуаны æмæ 486 мин сомы.

ТОЛАСТЫ Катеринæ

Уыдон куыстой "Рæстдзинад"-ы

Ирон дзырдаивад æмæ мыхуырæн рæстаг лæггадгæнæг

Цæгат Ирыстоны фыццаг адæмон поэт, публицист, тæлмацгæнæг ТУЛУУТЫ Андрейы райгуырды сæххæст 125 азы

Ирыстоны фарн аенцæйы, сыгъдæгæр-дæйæ йын лæггад чи фæкæны, бахъуаджы рæстæг ын æгъдæнцой чи вæййы, уыцы намысджын фыртыл. Ирон дзырдаивады æмæ мыхуыры рæзтыл йæ зонд æмæ йæ курдиатæй рæстагæй чи сахадта, уый уыд Цæгат Ирыстоны адæмон поэт, рухс-тауæг Гулуты Андрей. Йæ хæлæрттæ йæ уарзонæй Ендри хуыдтой. Уый уыд нæ ирон литературæйы хистæр фæлтæрæй. Йæ фыццаг æмдзæвгæ ныффыста, Ары-доны семинары ахуыргæнинаг ма куы у-ди, уæд. Ссардта дзы Иры нæртон хъæбул Хетæгкаты Къостайы ном:

**Фæзын, поэт, фæзын,
У рагæй дæм нæ каст,
Нæ бæстæйæн ныззар
Йæ хъизæмар, йæ зынтыл,
Йæ хъæбулты куыдыл,
Сæ сæгъæссаг хуыдытыл,
Нæ ногбонны ыскаст
Æмæ æрцыдыл,
Фæзын поэт, фæзын,
У рагæй дæм нæ каст!**

Семинары кæй ахуыр кодта Андрей, уый хорз сахадта йæ курдиатыл æмæ поли-тикон зондажыты рæзтыл. Ам æххæстæй базыдта Пушкины, Лермонтовы, Тургене-вы, Чеховы æмæ ма фæсарæйнаг фыс-джыты сфæлдыстад. Ирон литературæйы бындурæвæрдæг — Къостайы поэзи йæ зæрдæмæ афтæ хæстæг иста æмæ ма йын суанг йæ мдзæвгæтæ дзыгурон ди-алектæ дæр ратæлмац кодта. Гулуты Андрей йæхæдгæ дæр фыста æмдзæвгæ-тæ дзыгуронæ. Сæ иуы ссардта зындгонд поэт Багъæраты Созыры рухс ном. Ирдай дзы равдыста йæ уацмысты сæйраг нысан æмæ хуыдытæ. Æмæ фыста:

**Нæ магуртæ дин аттæнцæ
Нæ уингæг бæнтти хъазар.
Æнæ инон дин иссæнцæ,
И бонгитæ, и æлдар.
Сæрæбарæ, сæрæбарæ
Дæхуадæг æй фæуидтай,
Дæ зартти ин ду æ хуауæ
Æ тæмæнтæ фæдзурдтай!**

Æрыдоны семинары ахуыр кæнгæйæ базыдта лирикон поэзийы æмæ тæлмацы жанры æууæлтæ. 1917 азы дзыууыццы-парадзыд поэт ахуыр кодта Мæскуыйы коммерцион институты. Разæнгардæй ар-хайдта студентты æхсæнадон эмæлды. Фыста сабырдынадыл, фæллойгæнæг дзыллæты сын цардыл, сæрибардзина-дыл. Йæ поэтикон хуыдытæ уыдысты ирд æмæ æххæрæнджын. Йæ уацмыстæ мыхуыр кодта "Вестник студенчества"-йы. Уыццу рæстæг кодта кусæг дæр. Йæ зæр-дæмæ арф иста Мæскуыйы студентты эмæлды революцион раг.

"Цыфæнды дугивæн дæр адæмæн æр-хæссы социалон æмæ моралон зындзи-нæдтæ. Мæскуыйы куыд удхар кæнынц адæм, дзылхуаг куыд æййафынц, уый банкъардон зæрдæйæ", — афтæ фыста Андрей йæ мысынæгтæ. Коммерцион ин-ститут кæронмæ каст нæ фæци, æмæ ссыд Ирыстонмæ. Кодта литературон æмæ æххæстадон куыст. Фыста æмдзæв-гæтæ æмæ уацтæ газет "Кермен"-мæ.

1923 азы Ирыстоны культурæйы æмæ æххæстадон царды æрцыд стыр æмæ æх-сызгон цау — мыхуыры рацыд газет "Рæстдзинад"-ы фыццаг номыр. Уыцы рæстæг Андрейы редакциæ кусынмæ æрбахуыдта газет "Рæстдзинад"-ы реда-ктор Гæдиаты Цомахъ. Андрейы зæрдæгæн архайд газеты мидис æмæ æрмæджыты тематикæйыл хорз сахадта. Куыд редакцийы литературон хайады сæргъ-лæууæг, афтæ Андрей зæрдæгæй æхуыс кодта, сфæлдыстадон куысты фыццаг къахдзæфтæг чи кодта, уыцы фæсивæдæн. Уагъта сын сæрмагонд литературон фарс "Размæ".

Номдзыд ирон поэт, ахуыргонд æмæ публицист Гæдиаты Цомахъ стыр аръг кодта Гулуты Андрейæн. Зæрдæгæн йыл кæй аудыдта, уылл дзырæг у, Ленинграды Историйы, философиийы æмæ литерату-рæйы институтæм йæ ахуыр кæнынмæ кæй арвыста, уый дæр.

— Гулуты Андрейы хуызæн зонджын, зæрдæхæлар хистæр нæ газеты редак-цийы кæй куыста, уый нæм æвзæрын кæ-ны ногдæ æнтындзындæр сфæлдыстадон куыстмæ тырнындынады æнкъарæнтæ, — зæгъы газет "Рæстдзинад"-ы хайады сæргъæууæг, РЦИ-Аланийы æмæ Уæрæ-сейы Федерацийы культурæйы сгуытх кусæг, Хетæгкаты Къостайы номыл пад-дзахадон премийы лауреат, фыссæг, этно-граф Цыгойты Хазби. — Нæ университеты ирон-уырыссаг хайад каст куы фæдзæн æмæ газет "Рæстдзинад"-мæ кусынмæ куы æрбацыдтæн, уæд нæм нæ фысджыты хистæр фæлтæр кастысты зæххон адæмы хуызæн нæ, фæлæ уæларвон зæдтæ. Гул-уты Андрейæм дæр уыцы цæстæй касты-стæм. Æрыгон журналист уыдтæн, афтæ-мæй ма газет "Рæстдзинад"-ы редактор Хъаныхуаты Валодæ арвыста Гулуты Андрейæм аныхæ кæнынмæ. Хуыд ма зындгонд поэт æмæ журналисты тыххæй йæ 80 азы бонмæ æрмæг бацæттæ кæ-нын. Ссыдтæн, Дзæуджыхъæуы кæм цар-ди, уырæмæ. Цæргæ та кодта иумæйаг кæртты. Бахъуыды дзы кодтон тыргæ æмæ æртæ уаты. Йæ цардæмбал мыл тынг зæр-дыгæй сæмбæлдис. Андрейæн тынг æх-сызгон уыд, йæ 80 азы юбилей йын газеты редакци кæй æрхуыды кодта, уый. Куыд æй зонæм, афтæмæй уый уыд газет "Рæстдзинад"-ы бындурæвæрджытæй иу. Аныхæ кодтон æмæ, фæрстытæ йæм рад-тон. Æмæ мын мидисджын æмæ бæстон дзыуæппытæ фæлæвæрдта. Уый фæстæ æрмæг ныффыстон æмæ газет "Рæстди-над"-ы рацыдны. Андрей газет "Рæстди-над"-æн бирæ хæртзы бацыд. Йæм ма ирон газет рауагдзыныл архайдтой Брыт-иаты Цæра, Барахты Гино, Къосыраты Сæрмæт, Малиты Георги æмæ иннтæ.

Гулуты Андрейы риуы тæлфыд поэты зæрдæ. Цы рæстæджы цард, уымæн хорз

ГАСАНТЫ Валери

æмбæрста йæ ахаст. Йæ мдзæвгæты ир-дæй æвдиста адæмы сыгъдæгæрдæ фæллойы нывтæ, æгъдау æмæ æфсармы, нæ æрдзы рæсугъдзинады раг.

Гулуты Андрейы сфæлдыстадон ныр-тæккæ ирон литературон цыды чи ахадын-дзинад ис, уый тыххæй йæ хуыдытæ зæгъы ЦИПУ-йы ирон филологийы фа-культеты декан, филологон наукæты кан-дидат Хозиты Барис: "Стыр ахадындынад ис Гулуты Андрейы сфæлдыстадон æмæ рухстауæн архайдæн. Уый уыд хæрз-æгъдау адæймаг, æгъæд интеллигент, цæстуарзон, сабыр лæг. Мах 1977 азы нæ университеты ирон-уырыссаг хайады фыццаг курсы куы ахуыр кодтам, уæд мæ-мæ иу курсы ахуыр кодтой Хохойты Энвер, Колты Витали, Тахъазты Валери. Æмæ Андрейæм æнæхæнæн курсæй бачы-дæстæм уазагъуаты. Кæд йæхæдгæ æмæ йæ бинойнаг дæр уæд кардзыд уыдысты, уæддæр ныл ирон фæтæг æмæ æгъдаумæ гæсгæ æххæсзонæй æмæ хорз сæмбæл-дысты. Нæ курсы чыдджытæ йын йæ фæ-тер бæснайдтой. Уый та нын кастæ йæ ног æмдзæвгæтæ, йæ чингуытæ дæр нын балæвар кодта.

Андрей уыд ис адæмы иуæрдион хъæбул. Йæ уацмысты фылдæр хай фыст сты ирон литературон æвзагыл. Ома, ахызти "кыуымон" патриотизмы сæртты. Хорз зыдта дунæн æмæ уырыссаг клас-сикты хуыздæр уацмыстæ. Уымæ гæсгæ йæхи сфæлдыстадон бынтæн ис стыр ахадындынад. Нæ университеты профес-сор Челæхсаты Людмила ныффыста кан-дидатон диссертаци Гулуты Андрейы сфæлдыстады фæдыл, хистæн чингыгæй дæр ын рацыд. Уымæй стыр æвæрæн бахаста йæ сфæлдыстад иртасын хуыд-дæстæ. Фæлæ нырма поэты сфæлдыста-дон бынтæ æнхæлæмæ кæсынц сæ цæг иртасæгæм. Хистæн æмæ бæстон ныхасы акаг сты йæ мдзæвгæтæ, мысынæгтæ, критикон æмæ публицистон уацтæ".

Гулуты Андрейы цардæвæндæг зæрдыл-дарæн цаутæй тынг хæдзгъд уыд. Мæс-куыйы æмæ Ирыстоны рауагъдæдты йын мыхуыры рацыд дæс чингыгæй фылдæр. Сæ зынгæдæртæ сты: "В бессонные ночи", "Æмдзæвгæтæ", "Бечыр" (поэмæ), "Уæлахизы зарджытæ", "Мæ фæззæг", "Къæлхæнтæ", "Тохы фæндæгтæ", "Дис-саджы дзыргъдон" æмæ æндæртæ. Ацы чингуыты æххæн ис ирон литературæйы æмæ культурæйы зиууæттты тыххæй йæ мысынæгты æмбырдгонд. Уый уыд ирон литературæйы мемуарты жанры фыццаг фыст чингы "Мæ мысынæгтæ".

Фыдыбæстæйы стыр хæсты цæхæры кæд Гулуты Андрей йæ кармæ гæсгæ нæ уыд, уæддæр æй фидарæй уырныдта, нæ Сырх Æфсад фашистон тугъзытыл кæй фæуæлахиз уыдзæн. Уыцы рагвыл фыста очерктæ æмæ æмдзæвгæтæ:

**О мæ Ир, дæ тохы бонты фидыс
Ныр дæ хæстæ,
Арвыл ратæхынц хæстонтæ —
Мах æндон цæргæстæ!
Тохы бонты мах æфсæдæн
Чи слæудзæн йæ ныхмæ...**

Æцæг фæрнджын хистæр кæстæртты аудæг вæййы, цæстуарзонæй сын амоны царды раст фæндæг. Йæ зæрдæйы хъарм-дзинад ын æххæстæй йæхиуыл чи бан-къардта, уый у журнал "Ногдзæу"-ы сæй-рæй редактор, Хетæгкаты Къостайы номыл паддзахадон премийы лауреат, поэт, фыс-сæг Дзасохты Музафер.

— Гулуты Андрейы базыдон, педагогон институты ахуыр кæнын куыр райдыдтон, уæд. 1955 азы мæ мдзæвгæтæ бахастон журнал "Мах луджы" редакциæм, — дзырдта нын Музафер, — журналы редак-цийы куыста уæд Андрей. Тынг уæддæн лæг мæм фæкæсти. Хæстæгдæр æй куы базыдтон, уæддæр мæ уыцы хуыды нæ авитон. Уыды уæззау зондыл хæст, хъæ-рæй дзыурон дæр нæ зыдта. Йæ уæздан-дынад æмæ æгъдау йæ алы фæмæлдæй дæр бæраг уыды. Иу рæстæг æй æвзæ-рстой Цæгат Ирыстоны Сæйраг Совет-мæ депутатæй. Æмæ йын æууæнджын адæймаг æз уыдтæн. Хорз ма йæ хуыды кæнын, ныртæккæ профæдиасты хæдзар кæм ис, уым уыд йæ фембæлд æвзарджы-тыны, фæллойгæнджытыны. Æмæ уыцы ран дзырдтон, Андрей ирон литературæ-мæ цы æвæрæн бахаста, цæвæр адæймаг ис, уый тыххæй. Æцæгæйдæр, фарн кæ-мæй цыдис, ахæм лæг уыд Андрей æмæ мæ зæрдæйы ахæмæй баззæд.

Курдиатджын поэт, публицист æмæ тæлмацгæнæг Гулуты Андрей бæркад-джын хуынтæ бахаста ирон дзырдаивады хæзæндонмæ. Æмæ йæ ном фæлтæрдæн уыдзæн хорзæн мысынæг кæддæрæдтæн.

ГАСАНТЫ Валери

Сæ куыст у хорз æвæрд, хæрзхъæд æмæ æнæзæрдæхсайгæ

(Райдайæн 1 фарсыл)

Районы поликлиникæйы бæстæхæй æнæхæнæй дæр у базилинаг, æмæ уый дæр у сæгъæссаг хуыддаг. Фæлæ, æркæсгæйæ, сто-матологийы хайадмæ цы кабинеттæ хауы, уыдон ин-нæгæй хицæн кæнынц сæ авидзинадæй æмæ сыгъ-дæгдзинадæй. Санаты Зи-наидæ куыд зæгъы, афтæ-мæй хайады кусджытæ фылдæр сылгоймæгтæ сты, æмæ, сылгоймаг цы ран куса, уый цыфæндыдæр дæр хуыамæ бæрæг дара йæ сыгъдæгдзинадæй. Уый хуыамæ æнкъарой, æрвил-бон сæм цы адæм цæуы, уыдон дæр, уымæн æмæ æрбацауæдджы цæст уынаг у. Уымæ гæсгæ алы аз дæр хайады кусджытæ сæхи хъарутæй базилинц сæ кабинеттæм, саразынц дзы лыстæг цалцæггæнæн куыстытæ.

Уæдæ йæ дæсныдæг æнæкæрон уарзтæй чи уарзы, уал азы дæргыты йæм алы бон дæр Дзæуд-жыхъæуæй Октябрхъæу-мæ чи цæуы, æхсæвæй-бо-нæй йæ куысты сæргъы чи ис, æмæ адæмы æнæниз-

дзинадыл удуæлдай куыст чи кæны, районы поликли-никæйы стоматологийы хайады уыцы сæргъæууæд-жы тыххæй сæрмагондæй æнæзæвгæг нæй. Санаты Зинаидæ каст фæци Стъа-раполы медицинон акаде-мийы стоматологийы хайад æмæ ахуыры фæстæ кусын райдыдта горæт Дзæуджы-хъæуы стоматологон по-ликлиникæтæй иуы. Фæлæ октябрхъæуæгæг арыгон специалисты йæ хъысмæт æркодта райгуырæн район-мæ, æмæ 1990 азы йæ фæллойадон фæндæг адарддæр кодта ацы ран поликлиникæйы стомато-логийы хайады, 1992 азы та, уæддæр куыд загътам, афтæ æрлæууыд йæ сæргъы. Уыцы бонæй фæстæмæ Зинаидæ ар-хайы канд йæ кусджыты дæсныдзинад фæбæрзонд-дæр кæныныл нæ, фæлæ кусы йæхи зондындындæг фæфылдæр кæныныл дæр. Æмæ ныр стоматологийы къабызы сусæгдзинадæй ныууал баззæд Санаты Зинаидæйæн. Имплантало-гийæ райдай æмæ стомато-логийы алы дæсныдæг

дæр сæрмагондæй сахуыр кодта. Уый тыххæй-иу æй бахъуыд ацæуын Мæскуы-мæ, Санкт-Петербургомæ æмæ нæ бæстæйы æндæр горæтты раззæгдæр стома-тологон центртæм æмæ ахуыргæнæндæттæм.

Хорзæн кæрон нæй, фæ-зæгъынц. Афтæ Санаты Зи-наидæм дæр нырма ис йæ дæсныидаимæ баст бир-дæг хорз фæндтæ, хуы-дытæ æмæ бæллицтæ, цæ-мæй Горæтгæрон районы стоматологийы къабыз ног-ды бæрзонддæр къæп-хæнмæ схиза, ногдзы хуыз-дæр лæггад кæной адæ-мæн, æмæ рычынтæ, ныр

ДЕДЕГКАТЫ Зæлино

Социологон æрфарст

Æппæты кадджындæр — дохтыртæ, æфсæддонтæ æмæ юристтæ

Уæрæсейæг ныййарджыты фылдæр хайы фæнды, цæмæй сæ цот фидæны равзарой дох-тыры, æфсæддон æмæ юристы дæсныдæттæ. Ахæм социологон æрфарсты бæраггæнæнтæ фæхъусын кодта Адæмы хуыды иртасæг æп-пæтуæрæсеон центр.

Социологтæ уæрæсейæгты бафарстой, сæ хуы-дымæ гæсгæ, сæ сывæллæттæн фидæны цæвæр дæс-ныйад хуыздæр уыдзæн? Социологон раиртæст куыд равдыста, афтæмæй нæ мзæххонты цæсты æппæты кадджындæр у дохтыры дæсныдæд. Уымæ, азæй-азмæ фылдæр кæны, дохтыры дæсныдæды фарс чи рахæц-ы, уыцы ныййарджыты нымæц. Зæгъæм, уæрæсейæгты 35 проценты фæнды, цæмæй сæ цот равзарой медицинон кусæджы дæсныдæд (2005 азы ахæм ныййарджыты ны-мæц уыд 12 проценты).

Кадджындæр дæсныдæдты номхыгъды ныййарджы-тæ дыккаг бынаты сæвæрдтой æфсæддон службæ. Уæрæсейæгты 13 проценты фæнды, цæмæй сæ сы-вæллæттæ фидæны суйы æфсæддонтæ (2012 азы ахæм ныййарджыты нымæц уыд æрмæстдæр 6 проценты).

Æртыккаг бынаты сæвæрдтой юриспруденци — уæрæсейæгты 11 проценты та фæнды, цæмæй сæ цот суйы юристтæ. Педагогон дæсныдæдты фарс рахæц-ыдысты ныййарджыты 10 проценты (уымæ, 2012 азы ахуыргæнджы дæсныдæд кадджыныл нымадтой æрмæст 4 проценты).

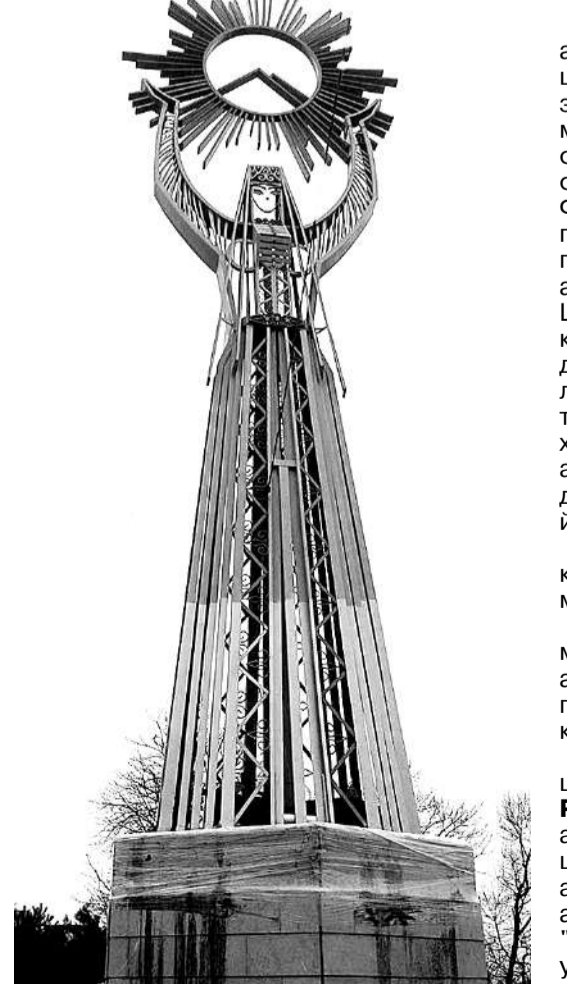
Иудасдæр фæбæрзонддæр инженерны дæсныдæды кад (2017 азы йыл схъæлæс кодтой ныййарджыты 9 проценты, 2005 азы та — 4 проценты), спортсмены (2017 азы — 7 проценты, 2005 азы — 1 проценты). Ный-йарджыты 5 проценты та фæнды, цæмæй сæ сывæл-лæттæ фидæны суйы пьæлицейæгтæ кæнæ аразджы-тæ (уымæ, 2005 азы æрфарсты ныййарджытæ ацы дæсныдæдты кой бынтондæр не скодтой).

Бынæттон хиуынаффæйад

“Фатимæ”-йы ног фæлгонц

Цæгат Ирыстоны фидау æмæ сæрысърдзинад у йæ сæйраг горæт Дзæуд-жыхъæу. Бирæ уарзон бынæттæ дзы ис махæй алкæмæн дæр, уыдонæй иу — Дзæуджыхъæуæм Бесленæй æрбацауены цы барзонд монумент ис, уы.

Ирон разгæмтты хæрзонд, арыгон чызг, йæ къухты — сыгъæрин хур, афтæ-мæй агасуагъы загъы ирыстойнагтæн æмæ республикæйы уаджытæн. Ныр бирæ азы циндзинад кæмæн хæссы, уыцы адæм ацы хурæнгæ сългоймаджы уарзонæй схуыдтой “Фатимæ”.

ЦÆГÆРАТЫ Жаннæ

Азтимæ монументæн йæ хуыз сивта, æфсæйнагыл ранæй-рæтты згæ фæхæ-цыд, рохуаты кæй баззæд, уый бирæты зæрдæмæ нæ цыд. Уæд горæты раз-амынд уынаффæ рахаста “Фатимæ”-йы фæлгонцыл бакусыны тыххæй, æгъæд йæ фыццагон хуыз бахъæххæнгæнæг. Фæрвалы кæртты райдыдтой цалцæг-гæнæн куыстытæ, хицæнæй реставраци-гонд æрцыд “хур”, базылдысты йæ æмæ ныр ног хуызы йæ бынат ссардта. Цæмæй цалцæггæнæн куыстытæ æнæ-кыуылмпыйæ цæуой, уымæ йæ æртæ дары горæты администрацийы сæргъ-лæууæг **Æлбегаты Барис**. Æрмæст ста-туя нæ, фæлæ йæ алфамбылай дæр йæ хуыз аивдзæн, бацауæны фæзындзæн агуыридурагй ног къæхæндæг, уыдзæн дзы кудзитæ æмæ дидинджытæ сагъд, йæ алыварс бордюртæ баивдзысты.

Ныридæгæн куыстытæн сæ иу хай конд æрцыд. Радих сын кодтой 2,6 милуан сомы.

Ирд ахорæнтæй сфидæудзæн “Фати-мæ” Ирыстойнаг уынджы, раздæрау агасуаг дзурдзæн адæмæн. Куыд зæгъ-

Телеуынынады равдыст Фыдæлты фарн цудын нæ уадзынц

Телеуынынады равдыстгæй уæддæй зардиагдæрæй бакасын, Хъулаты Земфирæ цы цымидисар равдыст "Æз сылгоймаг дæн, цардараг фарн дæн" фæамоны, уымæ. Гæнæн æмæ амалæй йæм æнабакасæг нæ фæвæййын. Æмæ алкæддæр банкъарын стыр æхцондзинад. Фæлæ æрæджджы цы равдыстæ бакасын, уый мын уæддæй тынгдæр фæцагайдæм нæ зæрдæ.

Мæ ныхас у, "Стыр Ныхас"-ы сылгоймагты комитеты сæрддар Махоты Иринæ комитеты уæнгимæ Дзæуджыхъæуы 42-æм скъоладаути-мæ цы фембæлд сарæзта, ууыл. Ахæм фембæлдтыг тыххæй æрæх бакасын газетты фарстыл. Фæлæ, дам, мин хатты бакæсынæй иу хатт фенын хуыздæр у.

Æз дæн ацæргæ сылгоймаг, мæхи æмбарынхком куы фæдæн, уæддæй абонмæ хæларæй цæрын алы адæмхæттыты минæвæрттимæ, аргъ сын кæнын сæ культурæ, сæ 'гъдауттæн, фæлæ мын мæ фыдæлтæ цы фарн, цы æвæг нывуагтой, уый мын у æрвон хурау зынарг. Æмæ, цæмæй нæ хæзнатæ раестæджджы фæлмæ бын мæ фæуой, ууыл зæрдæдгæй чи фæархайы, уыдон мæ зæрдæйы бацахсынц уæддæй ардфæр бынат.

О, раст у, адæймаг цал æвæджджы зоны, уал лæджджы у. Фæлæ йæ, фыццæджджы-фыццæг, ныййæрджджы æвæг сарæджджы кодта. Дзырды хомысы ын радта. Зонды фæндæгыл æй сарæзта. Иннæ æвæзгæтæ дæр мæ йын бачамыдта. Æцæг ирон уый у, æмæ æнæкæрон уарзтæй чи уарзы йæ фыдыуæзæг Ирыстон, æнуыду у йæ мадæлон æвæзгыл, ахуыр кæны йæ рагфидæлты истори. Дызæрджджыг нæу, æз кæй фæдтон æмæ кæмæ байхуызтон, уыдон (42 скъолайы ахуырдауæтæ) кæй бастуыджджы Ирыстонæн аккаг хъæбултæй, кæй уыдысты нæ сомбонны цардараджджытæ. Бæргæ у, ирон туг сæ дадзинты кæмæн æнхæвæзы, фыдæлты фарн цæстыгау-гуййау чи хъæхъæндæн, ахæм æвæг ирон чыджджы æмæ лæппутæ кæй сты, ууыл. Æмæ ирон зæххыл стыр амонд ссарæнт!

Æвæзæры охыл æй нæ зæгъын, раст мæ бамбард, фæлæ æнхæвæл нæ уыдтæн, горæтаг сывæллæттæ афтæ хорз сарæхсдæсты сæ хуыздытæ сыгдæг иронау зæгъынмæ, уый. Сæхимæ мæ æрхуызсын кодтой сæ аив æмæ арфхуыздыджын раныхасæй. Æмæ та мыл хур æрбакæт, батавта мæ йæ зæлдæг тынтæй. Хурæфæст цæрд фæкæнут, мæ хуртæ, хурæфæст уæнт уæ ахуыр-гæнджытæ!

Цал æмæ цал ахæм, æнæмæнг-хæуæг фембæлдты рæвæг фæлтæртимæ арæст цæуынц "Иры Стыр Ныхас"-ы сылгоймагты комитеты уæнгты хъæппæрæисæй?! Куыд бæлвурд æмæ бæстон ныхас ракодта йæ разыхасы сыгдæг ирон æвæзгыл Махоты Иринæ! Номæй-номæй сæ 'ппæты кой нæ кæндзынæн, фæлæ сæ алчидæр аивæй, рæвдæугæ хъæлæсыуагæй, фæлмæн ныхасæй ахуырдауæтæн æмбарын кодта ирон цардыуаджджы мидис: цæвæртæ хуыз-мæ уой ирон зæххыл æрыгон чыг æмæ лæппуы æхсæн ахæстдзинæдтæ; куыд хуызмæ сæхи дарой æхсæндæн бинæттæ.

Скъоладауæтæ лæмбынæг хуыс-той сæ уаджджы зондамимæдмæ. Лæмбынæг сæм хуыстон æз дæр.

ФÆРНИАТЫ Рая,
педагогон фæллойы ветеран

Аивад

НАНИТЫ Оланæ:

”Фæндыр мæ улæфт у, мæ катый...”

Алы адæмыхатт дæр хъæзджы цæмæй у, куы бафæрсæм, уæд фехъусæм, фыццæджджы-фыццæгдæр, уыцы иу дзуапп — культу-рейæ.

Хъæзджы у нæ ирон культурæ алы кбазы дæр. Зæгъæм, музы-калон аивады цал æмæ цал æмбисонды фæндырдзæгджджытæ уыд Иры зæххыл. Мерденты Хъыйсыны размæ æмæ, уый фæстæ дæр нæм цы фæндырдзæгджджытæ уыд, уыдонæй алкæмæн дæр уыд йæхи æрмдзæв, йæхи хæдхуыз фæндырдзæгджджытæ, æнгуылдаты змæлдды, уарзты æмæ зæрдæйы æнкъарынады æууæлтæ. Æппæт уыцы æууæлтæй гуырды ирон фæндыры алæмæтты зæлвылтæ.

Ирон фæндыры цагд фæстаг азты тынг бæрзонд систа Цæгæт Ирыстоны адæмон æмæ Уæрæсейы Федерацийы стухт артист Гæздæнты Булаг. Уарзын æй кодта æмæ йæ уарзын кæны канд йæхи ирон адæмон нæ, фæлæ суанг фæсарæнты цæраг ирон адæ-мæн дæр. Йæ ахуыргæнæрттæй бирæтæй сæрыстыр у Булаг. Уыдонæй иу — нæ редакцийы уазæг, зындгонд фæндырдзæгдæг НАНИТЫ Оланæ.

Оланæ ирон фæндыр-дзæгдæмæ æрбахаста ног зæл-вылтæнты фæйлауæнтæ æмæ гæнæнтæ, суанг мæ æндæр музыкалон инстру-менттимæ дæр фæндыр æм-цæгдæддæн райдыдта, зæг-гæм, гитарæимæ. Ууыл дæр нæ баууæндын кодта Оланæ. Уæлдайдæр, йæмæ гитарæйыл Саулаты Олег æмæ Равшан Камилджанов куы фæцæгъ-ддæт, уæд.

Йæ цагдæмæ хъусгæйæ, адæймагмæ афтæ фæкæсы, цымæ Дунæ æгасæй дæр цæры æмæ худы, уалдзыгон хур зæрд-æмæ ныккæсы æмæ адæймаг арф сулæфы йæ риуы даг. Раст цыма йæ 'нгуылдаты змæлддæм йæ зæрдæ дæр фæхæфты. Уымæн мæ, фæкæсы сценæйы кафты ансамблямæ. Йæ зæрдæ, йæ цæст райы сæ къхайст, сæ уæнгты змæлд æмæ тасындзинадæй. Æхсыз-гон ын вæййы, æвæццæгæн, сценæйы сæ арахæстджын кафт. Уый фæзыны йæ мидълл бахуыдтыл, раст цымæ афтæ зæгъынмæ фæхъавы:

**”О, куыд хорз у цард!
Куыд хорз уайы цагдæмæ
уæ кафт!”**

Æвæццæгæн, йæхæддæг дæр фенкъары, йæ цагд бæстон, æнæрæдыд, раст-æвæрд, зæрдæйæ кæй цæуы, уый.

— Кæд æмæ кæм фехъустай фыццæг фæндырдзæгд?

— Æз райгуырдатæн Казахс-таны, Талды-Курганскы обла-сты. Мæ ныййарджджыг горæт Сарканды рахицæн сты, гы-цыл мæ куы уыдтæн, уæд, Хъы-цыл кодтон мæ мады цагаты. Мæ мады фыд Дзидзайты Ма-хар æмæ мæ мадыфысымæр Олег мыл афтæ æнуыд уыдысты, æмæ æнæ фыдæй рæзæтан, уый æмбаргæ дæр нæ кодтон.

Мæ мад Дзидзайты Жаннæ у РЦИ-Аланийы культурæйы стухт куæстæ, стæй Уæрæсейы Федерацийы профтехуырады сывæллæттимæ уæлæмхасæн куысты эстетикон хомылады центр "Сфæлдыстад"-ы кад-джын куæстæ, фæндырдзæгд-жджыты къорд "Фæндыры зæлтæ"-йы аивадон разамонæг.

Хæрз сабийæ фæдæн фæнды-ры алæмæтты зæлты амæттаг мæ ныййарæджджы фæрцы.

— Музыкалон ахуыргонд-зинад кæм райстон?

— Арæх мæм афтæ фæ-кæсы, цыма æд фæндыр рай-гуырдатæн. Фыццæг хатт мæ кбхæмæ фæндыр райстон æр-тæздзæддæй. Уæд фæндыры къæбæлтæ æвæзæртон æмæ йын йæ зæлтæм хуыстон. Фæндыр мын бауарзын кодта мæ мады мад Мæрзаты Аллæ. Уый итгæг хорз цагты бала-лайкайæ. Йæ хо Мæрзаты Беллæ у РЦИ-Аланийы аивæд-ты стухт куæстæ, цæгды ирон фæндырæй. Фæстæдæр мæ ахуыргæнæг ссис мæ мад Жаннæ. Ахуыр кодтон Дзæу-джджытæ аивæдты колледжы. Уым мын уыд æмбисонды ахуыргæнджджытæ Гæздæнты Булаг æмæ Реуазты Симæ. Фæстаг курсы та мæ йæ дæк-ныйадыл ахуыр кодта Джык-кайты Анжелæ.

Ахуыры рæстæг, стæй уый фæстæ дæр архайдон рес-публикон, стæй регионалон æркастыты. Хорзæхджджыгонд дæн дипломатæ æмæ грамота-тæй. 2003 азы мын регионты æхсæн æртыккаг æркасты саккаг кодтой ГРАН-ПРИ. Уый фæстæ дарддæр ахуыр кодтон аивæдты институты, стæй та — Цæгæт Ирыстоны педагогон институты.

— Цы у дæ уæд фæндыр, ирон фæндырдзæгд?

— Мæ фæллойадон куыст райдыдтон концертмейстерæй кæфтыты ансамбль "Æвзонг фæлтæр"-имæ, йæ аивадон разамонæг у РЦИ-Аланийы адæмон артисткæ Карсанаты Галинæ. Куыстон мæ кæфтыты ансамбль "Æрфæн"-имæ, сæ аивадон разамонæг РЦИ-Ала-нийы культурæйы стухт куæстæ æмæ УФ-йы культурæйы кад-джын куæстæ — Мурасты Зæри-нæ. Ныртæккæ дæр кусын йæ-мæ. Фæндыр мæ улæфт у, мæ катый, мæ æрвылбонны цæхæр, мæ зæрдæ! Цымæ æнæ фæн-дыр нæ базонин цæрын, афтæ мæм кæсы. Уый мæ уарзт у, мæ зæрдæйы зарæг!

— Кæй цагдæмæ, уыцы музыкалон уацмысты дин чи фысыс?

— Цæгдæддæн мæхи фыст мелодитæ, хонын сæ авторон-тæ. Бакусын сыл, стæй та сыл ногæй бакусын мæ 'мбæлтти-мæ — аранжировщикимæ: Хъараты Алыксандр, Равшан Камилджанов, Саулаты Олег, Плиты Мурат, Хетъеты Станислав, Лакуты Спартак, Сер-гей Оганесян æмæ Юри Утови-мæ.

Уыдонæй уæлдай мæ цагъ-дын кавказæг адæмхæттыты мелодитæ. Аранжировщикти-мæ зæрдидгæй бакусыгæй, æрмæг рауайы хъæзджы. Уый вæййы нæ иумæйæг аивадон æнтыст нæ уæлахиз. Цалдæр инструмента æмæ лæууы ра-зæры диссаджы мелоди. Афтæ райгуырдысты мæ авторон музыкалон уацмыстæ: "Аланты симд", "Мæ Ирыстон", "Оже-релье Кавказа", "Фыдæлты фарн" (адæмон), "Сердце Армении", "Танцуй, Абхазия!", "Хосдзауы зарæг" (адæмон), "Мирзая" (адæмон, гитара æмæ ирон фæндырцагдæй). Мелодиты мæ æндæр ин-струменттæ дæр æххæст фæкæнынц уацмысы айзæлд. Зæгъæм, дудук, францаг клавиесин æмæ къæргæнæн-тæ.

2012 азы мæ фæхуыдтой телеуынынады канал "9 вол-на"-мæ. Проектæ нæм ис, фæлæ сæ царды рауадзынæн хъæуы æххуы фæрæзтæ.

Æмгуыст мæ кæнын эстра-дон зарæггæнджджытæй Гуццаты Нодаримæ, Персаты Тамарæ-мæ, Цæрикаты Риммаимæ, Тайсауты Олегимæ, Тимур Давлатовимæ, зарæггæнæг Хадыхаты Аллемимæ.

— Цæмæ баст у дæ фæстаг æнтыст?

— Цалдæр азы бакуыстон мæ мад Мæрзаты Жаннæимæ иумæйæг проект "Дæуæн зар-рын, Дзæуджыхъæу!" Уым фылдæр ис Дзæуджыхъæуыл зарджджытæ. Дзуууæй дæр системæ республикæйы æр-касты уæлахиздæуæтæ.

— Аивады хуызтæй фыл-дæр цы уарзыс?

— Уарзын Æлборты Феликсы æмæ Магкоты Ацæмæзы уац-мæстты. Уарзын алы адæмы-хæттыты адæмон сфæлдыстад. Аивады хуызтæй мæ зæрдæ-

мæ цæуы хореографи æмæ вокал.

— Цæвæр инструменттæй мæ цагдæмæ?

— Цæгдæддæн балайкæйæ, пианинойæ, далафæндырæй æмæ домрæйæ.

— Куыд дæм кæсы, дæ архайд адæмы зæрдæмæ цæуы?

— Уый адæм зæгъдзасты... Нæ концертты бирæ адæм вæййы.

— Ныртæккæ царды цæ-вæр аилпгæты уыныс?

— Нæ уарзын сылгоймаг йæхицæй лæг куы фæаразы. Тамако куы фæдымы, арахъæ куы фæуаузы. Фæнды мæ, цæмæй нæ сылгоймæгтæ раз-дæрау уой хæдæфсарм, уæз-дан, хиуылхæггæ æмæ уæзлой сæ хистæртыл, сæ кæстæртыл.

— Дæумæ гæсгæ цæвæр хуызæ у ирон сылгоймаг?

— Сылгоймаг хуызæ уа хуыздыджын, бæстон, лæм-бынæг, удварнæй — хъæзджы, алæмæй дæр — аив, суанг сæры фæстæй. Нæ фыдæг сылгоймагыл бирæ дзурын, хъæрай худын, хъæрай ныхас кæнын.

— Дæ уарзондæр чиныг... Цæвæр чиныг кæсыс?

— Ныртæккæ кæсын Чер-честы Георгийы чиныг "Запо-ведь". Мæ зæрдæмæ цæуынц Чеджеты Æхсары фыст æмдзæвгæтæ.

— Оланæ-ирон чызг цæмæй сæрыстыр у!

— Сæрыстыр дæн ирон кæй дæн, ирон чызг — алайнаг!

— Дæ зæрдæйы хуыздæр фæндтæ мæ нын иу рагдон кæн.

— Мæ бæллиц у, цæмæй уа иу Ирыстон æмæ зæххыл уа Сабырдзинад!

— Оланæ, дæ фæндтæ дæ кбхуы бафтæнт. Уал-дзæджджы хорзæх дæ уæд æмæ амонджджы у!

Ныхас ныффыста Бызыккаты Земфирæ

Ног æмдзæвгæтæ

АБ АЙТЫ Эдуард

Бонивайæн. Басæгдзаст сты фæрссæггæтæ. Се 'вгты хид æрфæд кодта; æрфæззæг та. Мады дæлхъуыр саби ардфæр абырыд. "Хуысджытæ 'мæ нæрджджытæ дæ хай, мæ фырт!"

Стъалытæн фæфæуд кæны сæ армука. Карк нырма нæма ратахти, баука, Фæлæ фесты 'мбисондхæссæн уасджытæ... Бæлæстæ мæ не сты 'ндæрттæй хъæуджджыдæр.

Райсомы фæлмæ систдæн зæххæй, бæлæстæй, Скæздæни фæззыгон хур хуызгæ цæстæй, Чындз куыд сæсы хызы бынæй — саурусгæгд, Аивæй куы сæхæцынц хызыл — даргъ, рæсуг.

Цæхæрадон. Нæй йæ кой дæр халасæн. Адджынæн хæрæн нæма и а насæн. Цæстыты нымбæхæт цæвæрдæр бадт цинад, Æви у цыдæр адджын æнкъарддзинад.

Бæхтулæны ма базайы æрд, Бæгæныны бын базайы цырытæ. Нæ мæ уарзыс, уæд мацы сдзур фæлтау; Мæхицæн ма уæддæр 'æвæрон ныфсытæ.

Мæ бæллиц мæ æрвæронмæ хæсса, Дæ цæстыты æрвайдæны кæсгæйæ. Нæ мæ уарзыс, уæд мацы сдзур фæлтау; Куыд цæрдзынæн æнæ дæумæ бæлгæйæ...

Зынгур-иу мæ дæ ма арвит, чызгай, Зынджы кьæртт мын уæддæр нывуадæ æртдæстæн. Уылæн дæр мæ ызмис уадзы йæ фæстæ. Нæ мæ уарзыс, уæд мацы сдзур фæлтау...

Цыу мæхи талайыл абадт. О, хуыздæр мæ цы вæййы амонд! Кæд дæ цæссыгтæй иу ныссæрфтон, Уæд мæ цард дæр нывад нæу сæфтыл.

Цæуы рæстæг, цæуы — æгæнон, Цæуы рæстæг мæ йын цы кæнон?.. Халгай бары мæ цард тæрæзæтыл. Барæд! Мæ йæ агад дæ рæзæтыл..

Цæуы рæстæг, цæуы æгæнон, Цæуы рæстæг мæ йын цы кæнон?.. Цæрдæй чи бафæст, уый — йæ сæнтты. Стонг та чыуæууылдæй нæ сæтты.

Лæджы фырт хæс дары, Йæ фыдæн цырт у. О фесафай д'арынг, Нæ дæ кæд æртуд!..

Уæлгоммæ 'ппæрт похци Куы нæ дæн, мыййаг. Æз баулын тохси Дæ хуызæ, ызнаг!..

Хæхбæсты æрцæуы Зæйы хæрмæ зей. Фæстæ дуджы цæргæн Æнæ раздог нæй.

Æмбисонд фыдæлты — Йæ фыдæн лæг — цырт. Цæй топп у, фæдæгды Хъæр чи кæны ныр!..

Арвыл цæлхыдæг мæй, цыма — тæвд задын. Уаты рудзгæтæ бызытт ысты, гом. Фæлæ кæд бонны 'нгæф бацахст мæ уаты?.. Чи зæгъын кæны мæ хæйрæджджы ном?..

Цæсты уæлттыфæлтæ — пьелты ыздытау Ривæзынц, фæлæ та фæстæрфынц ног. Ахсæв æз хуысæджы къубал ыстыдон, Цыма мын бадæрд æдзæллы ноат — ронг.

Арсы лæппынау мæ агурсы хъазын, Аргъау мын ракаен, ды курыс мæнæй. Ахуыс, ныртæккæ мæхи дæр нæ уарзын, Аргъæуттæ кæныны зæрдæ мæм нæй!..

Æхсæв фæцудыдта. Хордзентæ 'риста. Дзир-дзур. Фæсæгдзаст и рудзынджы цæст. Бон, цыма, æхсæвæй ривæзы фыстау. Бонивайæн та, дам, нуæртст уарзы, нуæртст...

Зонд æмæ зæрдæ — ызынх æмæ 'хсонау, Зонд æмæ зæрдæ — æрдынцдæ 'мæ фæдзæл. Нал хицæн кæнынц æхсæв æмæ бонау, Æмæ куы басыгдæн сæ 'хсæн æз дæр...

Ацы æхсæв мын — хæйрæджджытæ бадæн. Фæлæ мæ хæйрæджджы хай кæм и уæд?!. Ахсæв æз уый ном зæгъынæн нæма дæн, Иннæ æхсæвмæ мыл атæхæд зæд!..

Дурин пецы дзулфыцæн — мæ сæр, Сæбыр артыл хуыздытæ фыцын, Тагъ артыл куы басудзой æгæр. Лауызæлдæхтытæ сæ кæнын. Рагацау цы дыргъ сæййы рæгæд, Разыны уый арæхдæр кæлмхæрд...

Къухдзæг та фæци уынгæджджы, Нæй йын тылифгæнæн хи: Иуаг йæ нæ уадзы цæджджынд, Иннæмæй — найдары ххил...

Нæй йæ бындз сурыны бон дæр, Размæ уыдзæггæй хæцы. Иннæ найæвæрттæ æфсон дæр Уый вæййы æмæ та — цыкк...

Иу найдзæгæй баст сты галтæ, Иу хысымæтæй цыма баст, Фæлæ кæройнæггæ — хъалдæр. Уый та — уыргæфтыдау раст...

Мусы фæзилæнтау — цард дæр, Рæстæджджы уаргъ дзы хæссын. Чи у йæ хуыздытæй дарддæр, Уымæн æнцондæр цæрын.

Иутæ гаккырсæй хъазын, Иннæтæй калам нæ пырх. Уиггæ дæр уыцы бæласы Кæнынц, кæмæй хауы дыргъ.

Чи дæ? Кæцæй дæ?

"Мах, нæ фæсивæд, нæ ирон ном æрдумæ нæ да-рем, нæ сæр сармæ нæ хæссæм, æмæ нæ æрдумæ дæр уый тыххæй ницæ дары. Мах куы зониккам, нæ фыдæлтæ чи уыдысты æмæ сæ къухæй чи нæртон хуыздыдæгтæ цыд, уый, уæд хъал уанккам нæ ирон номæй æмæ нæ сæр æгæдмæ нæ уадиккам.

Афон у, нæ адæм, махæн дæр нæ истори базон-нын"... — афтæ фыста Вано (Темырханты Сослан) йæ чынг "Иры истори"-йы разыхасы. Чынгъ ра-цыд 1913 азы горæт Дзæуджыхъæуы Габысаты А. ти-пографийы.

"Афон у махæн дæр нæ истори базоннын". Раст цы-ма абон дзуры, уыйау ахсджиаг у ныр дæр йæ хуыды, йæ фæдысы ны-хас. Уæд, сæдæ азæй фыл-дæры размæ, абон дзæнæ-ты бадинаг Темырханты Сослан тыхст æмæ йæ удай цыраг сыгъта, цæ-мæй ирон адæм чи сты, кæцæй сты, уый базоной æмæ, йæ фадат куыд амьдта, йæ зонд æмæ кур-диат куыд карстой, уымæ гæсгæ иронау ныффыста æмæ мыхуыры рауагъта чынг "Иры истори". Абон-мæ ма дзы æрхæцæды сты экзепмляртæ. Уыдон дæр æрæджджы онг уыдысты хъодгонд. Уымæн æмæ Темырханты-фырт йæ ирон адæмы æгæр бирæ уарзта, йæ сæр сын нывондæн хаста, йæ зæрдæйы хъар-мæй æгæр бирæ адæмы тавта, æмæ йын æртынаг азты хæрамтауджджытæ уый нæ ныбартауы — сæ

амæттаг баци. Йæ номыл та йын æфтыдтой мæрды-рох. Фæлæ уый сæ къухы нæ бафтыд — йæ намы-симæ та царды бынæй йæ сæрмæ ссыд абон, нæ хуыдытæ, нæ тырнын-дзинæдтæ сæ цæнгæт фæлтæтæй, сæ æфсæн сахсæнтæй куы феуæгъд сты, сæрибарæй риуыдзаг куы сулæфыдистæм, уæд. Æмæ та сног ис Сосланы хуыды, æнцой йын чи нæ лæвæрдта, уыцы фарст: "Афон у махæн дæр нæхи базоннын". Раст цыма уæддæй уал азы нæ рацыд, Советон хицаудзинады азтæ нæ уыдысты, уыйау, уыцы фарста йæ бынатæй нæ фенкъуыст. Уымæн æмæ йæм нæ ахуыр-гæндтæ комкоммæ сæ 'ргом фаг никуы аздæхтой. — Ау, кæд мæ нæ ахуыр-гæндтæ нæ фæфыстой ирон адæмы истори! — зæгъдзасты чидæртæ. Æмæ раст уыдæн сæ

Дæхи зон

Спортивон фидууэг

Уэрæсэйи чемпионат боксæй — Ирыстоны

Спортивон галуан "Манек"-ы 3 апрели райдыттой боксæй Уэрæсэйи фыццаг бинаг бацахсыны ерыстæ æрыгæтты (15-16-аздыгтæ) 'хсæн. Дæу...

Ерыстæ бацæттæ кодтой Уэрæсэйи Физкультура æмæ спорты министрæд æмæ æппæт уазджытæн зæрдæбæн арфæтæ ракодтой: РЦИ-Аланийы Физикон культура æмæ спорты министрæд, нæ республикайы боксы федераци.

Ирыстоны боксертæй уыцы бон цы авд лæппуйы рацæттæ рингмæ, уыдонæй æрмæстдæр дæууæйæн бантыст чемпионаты 1/8 кæпæхæнмæ рацæуын. Уыдон та уыдысты Баскаты Батрадзы хъомылгæннинаг Роберт Медзерянц (54 кг) æмæ Джалил Абуков (йæ тренертæ — Мурад Закаров æмæ Ахмед Ибрагимов).

Шеломенцевы ныхмæ. Сæ тохы æнцон нæ уыд уæлахиздзауы сбæлвырд кæнын, уымæн æмæ дæууæй ныхмæлæууæджы дæр фидарæй тырныдтой уæлахизмæ Тæрхонгæнджытæ раст хатдзæг скодтой, ахæм ныхмæлæууæджы Медзерянц рæстдзæвиндæр кæй уыд, уымæй, æмæ уæлахиз радтой ирстойнаг æн.

лон тренертæ æмæ боксертæ (дæр) Гаглойты Давиды архайд банымадтой хуыздæрыл, фæлæ тæрхонгæнджытæ æндæр цæстæй кæсынц тохы цыдмæ. Нæ фæрæстмæ ис нæ иннæ боксертæ Ярагий Казанбиев, Гуццаты Георги æмæ Тахъазты Георгии архайд дæр.

Ярагий Казанбиев (йæ тренертæ — Мурад Закаров æмæ Ахмед Ибрагимов), 52 кг уæзы хæцгæйæ, тыхджын ныхкхуырдратта красноярскæ боксер Артем Тычковæн, фæлæ уæлахиздзауыл тæрхонгæнджытæ банымадтой Тычковы, Гуццаты Георги та фæхæрд челябинскæ боксер Антон Кригерæн. Уыцы бон ма Ирыстоны

спортурæдджытæ зæрдæ барухс кодта Джалил Абуков. Нæ мæздæггæ лæппу хъазуатон тохы фæуæлахиз Мæскуыйы минæвар Карен Казарянц æмæ рацæд ерысты 1/8 кæпæхæнмæ 80 кг уæзы.

4 апрели рингмæ 9 цыдысты ноджыдæр ма 9 ирстойнаг боксеры. Уыдон кувд рахæццыдысты, уыт тыххæй фысдзæстæм нæ газеты иннæ номыры. **БАСКАТЫ Уырымæг Къамтæ систа ТОМАЙТЫ Ирина**

Арфа Цæгæраты Екатеринæйæн

5 апрели йæ райгуырд бон у æхсæнадон активист Цæгæраты Екатеринæйæн. Ахæм хæрзуд, цæстуарзон æмæ куыстуарзæг адаймæгтæ нæ фарны зæххыл фылдæр уæд. Цыфæнды хуыдаджы дæр, цыфæнды хабары дæр Екатеринæ у хæлпæгисджын. Уый йæ 'мкусджытæм иумæ кæддæриддæр у хуыддаджы лæуд адаймаг. Фæлтæрдджын хистæр бахуаджы сахат, зын рæстæг балууы нæ алкæй фарсмæ дæр. Мах уарзæм æмæ аргъ кæнæм нæ зынаргъ, нæ уарзон Катеринайæн!

Дæ бирæ хæлæрттæ

РЕКЛАМА, ХЪУСЫНГÆНИНÆГТÆ

Цæгат Ирыстоны Тæбæхсæуты Балойы номыл паддзахадон Ирон академион театр

14, 15 апрели хоны йæ спектакль "ФАТИМÆ" - мæ Хетæгкаты Къостайы æнæмæлæгæ поэма "Фатимæ" - мæ гæсгæ Рольты хъазынц театры разгæдæр æмæ зындгонддæр артисттæ БИТАРТЫ Алыксандр, ГÆЛЛЕУТЫ Зæринæ æмæ ЦÆЛЛАГТЫ Осман. Сценарий автор — КОКЛАТЫ Тотрад. Режиссер-авторæг — УФ-ИЫ сгубит артист, Хетæгкаты Къостайы номыл паддзахадон премийы лауреат — СÆБАНТЫ Тæмерлан. **Спектаклы райдайæн 17 сахатыл** Билеттæ балхæнæн ис театры кассæйы. Зал ифтонг у синхронон тæлмацгæнæн аппаратурайæ. Уæ фæрстытæм бадзуарæн ис ацы телефонтæй: 55-14-68; 25-17-37; 25-11-42.

Дæхи зон

(Райдайæн 3 фарсыл)

Кæнæ кувд аивæн ис профессор В.В.Виноградовы хуыды Цæгæн æмæ Мæхсæлы хуыутæ Анчой-Мартаны, Урус-Мартаны æмæ Сурххайы нæмтты Мартан — мард дон (ома, хуыскъ цæугæдон) кæй амони. Сурхан та — сырх (ома, рæсугъд) ран. Уый тыххæй йæм ис бирæ археологон æрмаг. Сурххайы та рахæхтарæгон алайнаг горæт-фидар, алайнагты кæнгæ ингæнтæ. Цæугæдон Ассайы ахуыргæндтæ нымайынц алайнаг цæугæдоннæ. Афтæ йæ рахуыдтой дæууын азы рæсæн Центрон телеуынынады кинонæ "Зæлдæг фæндæг" аразджытæ дæр. Йæ номы æвæрд ис алайнагты иннæ ном — ас-ас. Нæ рагфыдæлтæ алайнагтæ нæ, фæлæ нæ фæстæдæр оствæ — осетинтæ хонын куы райдыдтой, уæддæр рæстæгмæ куы æрхæссæм, уæд дæр бæлвырдæй зыны, зæхх нæ чи агурь, уыдонæн сæ кæмттыл, хъæутыл абон дæр ма кæй ис ирон æвæдджы дзырдтæй арæст нæмттæ. Ахæмтæ сты мæхæлæн хуыутæ Дæллагхæу, Калмыхæу, Дзæрæхæ æмæ æндæртæ. Уый цымæ цæуы дæр дууры? Уымыты дæр ирæттæ кæй цардысты, ууыл æмæ сæ царды тытхуæнтæ уырдыгæй кæй фæлидзын кодтой. Базадысты ма дзы, мæхæлæнмæ хæстæгдзинæд æмæ лымæндæмæнд кæмæн уæд, уыдон. Дæмæ мæхæлæнтæ нисты. Мæхæлæнмæ хуыдæттæджы нæй бирæ ирон мыггæттæ. Уыцы хъæуты хысмæтæй абон тæссаг у Майский, Бæлта, Цымы æмæ æндæр хъæутæн дæр.

Абон Арвыком æмæ йæ дæлбæзыртæ ирон адæмы рагон цæирæбнагтæ кæй сты, уый ирдæй зыны бынæтты нæмттыл. Ном Терк амони тæрк. Куы-иу райнæлд, адæмæн-иу фыдыбылзтæ куы скодта, уæд-иу ирон адæм дзырдтой: "Нæ цæугæдон та фæтæргæ кодта". Ома, фæтæзмæ ис. Абар: тæрконыг ныхæс-тызмæг ныхæс, Дайран (Дарылл) алайнагты дуар кæй амони, уый бирæ науон кувытты загъд ис. Барзæфцæг, Сæна, Къоб, Бæлта, Цымы æмæ æндæртæ. Амы хæхтæ æмæ дæлбæзæтæ стыр бынат ахсынц ирон адæмон сфæлдæстиды. Знæт Теркæй райдай æмæ Сæнайæ фæу. Амы бынæтты нæмттæ ссарæн ис ирон таурагты, аргъæутты, зарджыты æмæ æмбæсанды. Сæна (Хъазыбег) æмæ Мады хохы (Фындыг хох) таурагъ та коммекæмæ баст у Ирыстоны паддзахадимæ, ирон адæмы удваримæ. Дæвæцæгæн, алчи нæ зоны, Мады хохы Ирыстоны Мады, йæ адæмы сæраппонд йæ цард чи радта, уый фæлгонд кæй ис, уый. Мах, ирон адæм, нæхи нæ зонæм, уый — иу бæллæх, иннæ бæллæх та у, нæ сыхæтты дæр

искæмæй æфсармæйы охыл æвæрдæрттæй кæй байвынц, уый иуæй дзурæг у сæхиæмбарынадмæ уæлæнаг цæстæй кæй кæсынц, иннæмæй та сæ æгæр зæрдæхæлардзинадыл, искæмæн сæхицæй фылдæр аргъ кæныныл. Райсæм-ма нæ фыдæлтæ — алайнагты тырыса. Афтæ хуы-зæй конд у. Фыццаг хуыз — урс амони зæрдæгты хорзæх. Фидаруыны нысан ныр дæр æппæт адæмтæн у урс тырыса. Уый рахæссынц сæ разæй. Ирæттæ йæ хæстæм дæр сæ разæй хастой, сæ хæстæй сæ фыдæлтæ тынгдæр хуыд. Дæмæ йæ зæнгæтæ, æвæццæгæн, сæ лæмæгъдзинадыл нымæдтой. Афтæ кæд нæ уыд, уæддæр нын нæ уыцы хорз минувæгæй пайда кодтой æмæ абон дæр пайда кæнынц.

Тырысайы дыккаг хуыз — сырх — амони адæмы хæстхæомдзинад. Хæцынмæ кувд арæхæсты нæ фыдæлтæ, уый истори хорз зоны. Фæлæ сæ уæддæр хыгдæрдта сæ хатыргæнæг зæрдæйы конд. Уымæн дæр æвдæссæн у сæ тырысайы æртыккаг хуыз — бур. Фæрындæг æмæ бæр. Хуызтæн сæ иуы дæр нæй хæрамдзинады сау фæд, иуæм æрæвдыуа хурмæ цæхæртæ калынц, æвдæссæн адæмы æргом æмæ хæлар зæрдæйы уаг.

Ирон адæм сæ историйы фæндæгыл хæрам зæрдæйы уаг никæцы адæммæ дардтой, æнæхуыдджы никæй æфхæрдтой, сæхи хæстæй лæмæгъдæртæн уыдысты æмæ абон дæр сты хатыргæнæг, тæрхæгæдæгæн æмæ æнцой. Сæ фарсмæ йын кæлфæнды дæр уыд бынат. Дæмæ, кувд фæзæгъынц, æддагон мыст, дам, мидæггагон мысты расырда. Ахæм æмбисонды рæстдзинæд бирæ хæттыты бавзæрттой ирон адæм. Чидæртæ сыл сахуыр ис æмæ та нæ абон дæр домынц уый.

Æмæ цы дугтæ скодта нæ фыдæлтæй! Сæ кæлдæры хвал бонтæ сын ныккалдыт гунтæ, стæй та — тæтæр-манголы ныбырстын кувд фысыс, афтæмæй Цæгат Кавказы æмæ Сау денджызы цæгæртæ цæргæг алайнагты уыцы фыдтымыгтæ байтыгътой Ази æмæ Европæйы алы кувымты — Испанийæ суанг Китайæ. Сæ райгуырдæн бæстæйæ дард иппæрд лигъдæттæ кырдтæ сабыргæй рох кодтой сæ 'взæг, фæлæ уæддæр баззæд сæ фæд. Уый тыххæй мæнæ кувд фысыс ахуырдонд А.Ф.Гольдштейн йæ чыныг "Баши в горах" - сæргæн "Потомки алаи"-ы: "Две тысячи лет тому назад из среды сарматских племен выдвинулись аланы, жившие тогда на Дону. Аланами их называли греки, а затем византийцы; может быть, это было название одного из аланских племен, но сами аланы его как общий этноним не употребля-

ли, и со временем он был у них забыт. Себя аланы называли "асса". Надо полагать, это — одно из этнических наименований у древних племен Юго-Восточной Европы и Евразийской степи; они его проносили с собой повсюду. Данный этноним сохранился в названии города Ясса в Бессарабии и одноименного города (теперь он называется Туркестан) в Средней Азии. Кавко-то племя с таким именем, пройдя на юг Балканского полуострова и перешедшие через пролив на территорию нынешней Турции, в устах греков дали название той земле; отсюда и пошло название всего материка Азия".

Уæдæ афтæ, ном "Ази"-ий дæр æвæрд ис нæ рагфыдæлтой ном, туркæгты уæнгты та хъазы алайнагты туг дæр. Уымæн ма ис иу æвдисæн: туркæгтæ дæр алайнагты хонынц сæ фыдæлтæ. Ис сæм горæт Алани дæр. Уый тыххæй æрхæсдзынæн иу дæнцæг. Цалдæр азы размæ "Рæстдзинæд"-ы раздæры куæг Бутаты Победæ фыстæджытæ иста, Турчы чи райгуырд æмæ скомбыл, ахæм ирон Мамсыраты Музаффарæй. Мамсыры-фырт тынг цымы дæдтæ уыдыс ирон адæмы истори æмæ культурæмæ. Йæ фæрстытæн ын биноныг дзуалпытæ арвыста Победæ дæр. Кæй зæгъын æй хъæуы, алайнагты кой дæр ны скодта. Иу ахæмы Музаффар йæ фыстæджы фехуысын колта: "Адон дæр (ома, туркæгтæ) алайнагты сæ фыдæлтæ нымайынц". Уый махмæ тынг диссаг фæкæст æмæ ма иу хатт банкæрдтам, нæ истори науон æгъдауæй хорз иргæнтæ æмæ фыст кæй нæу, ахуырæнтæ йыл, уæд æмбæлы, афтæ кæй нæма бакуыстой, уый.

Нæ адæмы истори бæстæгонд кой нæу, уый стыр кувыллынгой хос у нацийы химбарындай рæзтæн. Нæ царды уыцы афтиддзинæд тынг тыхсын кæны, уæлдæй дæр та абон, йæхи æгæдгæ ирон чи банкæрдта, уыдоны. Мæст сæм æвзæрын кæны нæ бирæ ахуырæнтæм, йæ науон цæстæнгæст зæгъынхъом чи нæу, афтæмæй йæхи куырыхонæй чи хаты, уыдонмæ. Дæмæ сын бирæ хатт уыд дæффы ныхæс фæкæнынц. Нæ сын быхсынц наукайы иннæ квæбæзты ахуыргæндтæ дæр. Дæмæ мын дзы иу хаст кодта, мæнæ, дам, гуырды адæмон сфæлдæстиды бындурыл сæ истори кувд нын нынфыстой, афтæ нын фысысн кæнынц нæ истори. Йæ йæ ныхæс дзурæдгæй фарс куы рахæццæдтæн, уæд мæнмæ дæр фæуыдон. Дæмæ йын цы мæнг дзырдта йæ уайдзæфгæнæг. Æмбисондæн рагон бердзæнтæй истори у. Фылдæр та фыст у Гомеиры эпикон поэмæмæ гæсгæ.

Ирон адæмон сфæлдæстид дæр тынг хъæздгæй у, Нарты кад-

джытæ, Даредзаны таурагæтæ, Цардиаты диссагтæ æмæ æндæртæ абоны фæлтæрты дисы æфтауынц сæ 'взæг, сæ сконд æмæ царды рæстдзинадæй. Зæгъæм, Нарты кадджытæй нæм æрбайхуысы нæ рагфыдæлты уæззау цырхыты дæхæст-дæхæст, амазонкайы фæтты æхситт, сæ бæхрæгæутты тæбæртт, уады гыбар-гыбар, æрбæкæлы ныл сæ цардыуады уылæн, сæ ныхасы уаг. Дæ сæры цард дын айсдзынæн, зæгъгæ, уый дæр нæм æрхæццæ кодта скифæгты хæстон минувæдгæ азæлд. Нæ цæстыты раз сыстынц, кæмтыты цардысты, афæдз балчыты, тыхмы стæрты кæдæмты цыдысты, сæ фос зымæг хызынмæ кæдæм скæрдтой, банкæрæм сæ сыхæгтæмæ сæ ахастдзинæдтæ, знæгтæмæ сæ тохы хуыдæттæ.

Ис Нарты кадджыты нæ истори. Уымæ ахуыргæнтæ сæ 'ргом раджы æздæхтой. В.А.Кузнецовæй фылдæр уыцы хуыддаджы никæмæн ма бантыст. Фæлæ уый дæр фаг нæу. Адæмы сæ истори хæуы, сæ цæстыты раз сын сæ фыдæлтæ дугтæ кувд сыстын кæна, ахæмæй. Нымæцтæ, койтæ æмæ дызæрдæг хуыддагты нæ, фæлæ хæртæ æмæ цауты бындурыл æнцонæмбарæн æвзæгæй фыстæй. Уымæн та ис бирæ фæдæттæ æмæ гæнæнтæ. Дæмæ æрмæст адæмон сфæлдæстиды нæй, фæлæ истори фылдæрдæй Геродоты уац-мыстæй райдай æмæ суанг астаууæг æнусты бæлццæттæ фыстæйгæй, нæ сыхæг адæмты архивтæй фæу. Гуырдызæнты историй æрмæдæгты ирон адæмы, Ирыстоны тыххæй цы уыд, уыдонæн сæ дзæвæрг хайæн рухс фенын кодта профессор, наукагты доктор Тогойты Георги. Нæ тырыса æмæ герб уый фæрцы ногæй фæдтой рухс. Сомихы историон æвæрдæнтæ нæ ахуыргæндтæн абоны онг сты æнæсгæртæ. Фæсарæнты кой нал кæнын. Уырдыгæй нæм кæд хицæн науон кувыстыты нæ рагфыдæлты кой æрбайхуысы уæд фаг фæцин кæнæм.

Афон у нæ ахуыргæндтæн ирон адæмы историйыл уæхскуæзæй бакуысн æмæ йæ дзылæтæм рахæссын. Уымæй ахсджигæдæр хæс абон сæ размæ нæй, æмæ уый хуамæ æнцаркой сæ уды кондæй. "Иры Стыр Ныхас" Басаты Барисы разымандæй цы дæс науон чыныгды рауагъта, уый арфæйæг хуыддаг у. Фæлæ хæуы иу, нæ истори гæнæмбарæн æвзæгæй биноныг фыст кæм уа, ахæм.

ЦЪГОЙТЫ ХАЗБИ

Газет уадындæ РЦИ-Аланийы Парламент, РЦИ-Аланийы Хицауд, паддзахадон куысанон "Республикæн адæмон газет" "Рæстдзинæд"-ы редакци. Газеты регистрацион номер (ПН № ТУ 15-00063)

Сæйраг редактор БИТАРТЫ Маринæ

Редакци, рауагъдæд æмæ типографийы адрес: 362015, РЦИ-Алани, г. Дæуауджытæу, Къостайы проспекты, 11. Мыхуырдон цæуы акционерон æвæндæ. "Осетия-политграфсервис"-ы

Сæйраг редактор — 25-96-27 Сæйраг редакторы хæлæдджытæ — 25-94-37, 25-63-19 Рауагъды дирекци — 25-94-37, 25-90-54 ХАЙМÆДТÆ: Культурæны, финансыды æмæ спорты — 25-91-89, 25-99-33, 25-94-09, 25-96-31. Бæстæдæн, политикон, социалон æмæ экономикон — 25-90-51, 25-91-80 Бургадтæ — 25-94-19 Къуындæг — 25-93-68 Сайты редактор — 25-96-16 РЕКЛАМА — 25-67-03, Корректортæ — 25-93-36.

Нæ газетæй ист æрмагæй æндæр мыхуырон рауагъды пайдагонд куы саууа, уæд хуыдæм æнæмæгæн бæрæгтонд уа, "Рæстдзинæд"-æй йæ кæй райсгонд уыд. Фыстæджытæ, кувфæстæ æмæ ныууан рæстæн дæттæм, стæй сæ автортам дæр фæстæмæ нæ рынтам. Газеты цы æрмæджытæ рацæуа, уыдоны бæрæондзинад хæссынц сæ автортæ. Рекламæ æмæ хуысгæнæнтæ тыххæй "Рæстдзинæд"-ы редакци йæвæм бæрæондзинад нæ иссы.

Офсетон мыхуыр 1.88 мыхуырон сыфы. Газет цæуы куыры фондз хатты. Индекс 53901. Тираж 6122. Заказ № 375. Мыхуырымæ хуыдæм фыст æрцæуа — 18.00. Мыхуырымæ фыст æрцæуа — 18.00. Email: rastdzinad@mail.ru Сайт: www.rastdzinad.pf

Газета выдодит 5 раз в неделю "Рæстдзинæд". УАРДЕТИЛТИ: Парламент РСС-А, Правительство РСС-А, ГБУ "Редация республиканской национальной газеты "Рæстдзинæд". Газета зарегистрирована в Управлении Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по РСС-Аланам 30 марта 2012 г. (ПН № ТУ 15-00063)

Номырдæн дзуалдæттæг редактор: Тохсырт Къоста. Номырдæн бæрзон: Æлбурты Дианæ. Корректортæ: 1-аг фарсæн — Дзоццыты Тæмарæ; 2-аг фарсæн — Гаглойты Наташæ; 3-аг фарсæн — Айлары Эмилия; 4-æм фарсæн — Фæрниаты Мæдинæ.